

УДК 811.111:(81'367+81'37)

Л. М. Мелешкевич,
аспірант

(Київський національний лінгвістичний університет)

ГЛИБИННІ ПРЕДИКАТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ДІЇ
В БІОГРАФІЧНИХ ТЕКСТАХ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИХ СТАТЕЙ

У статті розглядаються функціональні та семантичні особливості глибоких предикатів Інтелектуальної дії та Соціальної дії в англомовних біографічних текстах енциклопедичних статей. Автор аналізує актантне оточення предикатів, співвідношення семантичних та синтаксичних структур і виокремлює семантичні групи предикатів Інтелектуальної дії та Соціальної дії.

Дослідження енциклопедичного дискурсу належить до фундаментальних завдань сучасного мовознавства. Енциклопедії, які виступають засобом пізнання світу і містять упорядковані, авторитетні та об'єктивні знання, стають все популярнішими, проте як об'єкт лінгвістичного дослідження тексти енциклопедичних статей залишаються недостатньо вивченими. Як наголошує Т. В. Радзівська, енциклопедичні та довідникові тексти, які покликані систематизувати і зберігати накопичене знання, істинну інформацію, слугують одним із компонентів "світу істини" в культурі [1: 151]. Г. В. Іванченко та Ю. В. Рижов вважають енциклопедію найкращим претендентом на іменування досконалим текстом [2: 221]. Така оцінка енциклопедичного тексту мовознавцями є підтвердженням актуальності дослідження енциклопедичного дискурсу.

Речення як складова одиниця тексту розглядається в сучасних граматичних концепціях у багатьох аспектах. Зокрема, аналіз співвідношення поверхневої (синтаксичної) та семантичної структур є особливо важливим для дослідження предиката як центрального компонента семантичної структури речення [3: 61]. Аналізу та класифікації предикатів були присвячені роботи З. Вендлера, У. Чейфа, Дж. Лайонза, А. Мустайоки, В. В. Богданова, Т. В. Булигіної, О. М. Селиверстової, Ю. С. Степанова, Н. М. Арват, І. Р. Вихованця та ін. Але разом з тим все ще залишається низка недосліджених питань.

Мета статті — виявити функціональні та семантичні особливості предикатів Інтелектуальної дії та Соціальної дії в англомовних біографічних текстах енциклопедичних статей. Матеріалом дослідження слугували тексти 248 статей найвідоміших англомовних енциклопедій – "The New Encyclop? dia Britannica" та "The Encyclopedia Americana".

До предикатів Інтелектуальної дії ми відносимо предикати, що виражають мислення або іншу інтелектуальну діяльність, яка здійснюється цілеспрямовано з певним наміром. Предикати Інтелектуальної дії є характерними для семантичних структур речень у біографічних текстах і представляють переважно три семантичні групи: предикати, що виражають мислення, ті, що позначають створення (відкриття) або перетворення Об'єкта у результаті інтелектуальної діяльності та ті, що вказують на добування/передачу інформації.

Мовними засобами вираження предикатів, що позначають мислення, є такі дієслова як *to analyze, to argue (to give reasons why you think that sth is right / wrong, true / not true, etc., especially to persuade people that you are right* [4: 67]); *to explain, to observe, to prove* та ін. Предикат Інтелектуальної дії у таких станах справ відкриває валентності для двох актантів – Агенса та Теми. На думку А. Мустайоки, другий актант предиката, що позначає мислення, не є прототиповим представником ні однієї із категорій актантів, і мовознавець вважає його не Об'єктом, а Темою, причому у цій ролі може виступати актант будь-якої категорії, а також цілий стан справ як актант [5: 213-214]. У біографічних текстах Тема при предикаті, що позначає мислення, переважно представляє окремий стан справ. Наприклад: *To account for this novelty he postulated a long-lived form of invisible phosphorescence* <...> (Becquerel, (Antoine-) Henri) [6b: 35] – {[Ac_{Int}; A, T=P] IN ORDER TO [P]}; *When such a silhouette appeared, Becquerel concluded that his hypothesis was confirmed and the crystal had emitted X-rays as it phosphoresced* (Becquerel, Antoine Henri) [7b: 429] – {[Ac_{Int}; A, T₁=P, T₂=P] AFTER [P]}; *The opening provided him with a unique opportunity to study stomach functions, and Beaumont proved the presence and active function of the gastric juices in the stomach* (Beaumont, William) [7b: 415] – {[P] AND [Ac_{Int}; A, T=P]}.

Предикати, що позначають створення (відкриття) або перетворення Об'єкта у результаті інтелектуальної діяльності, репрезентовані у поверхневій структурі такими дієсловами як *to write, to compose, to create, to devise, to design, to invent, to develop, to draw up, to elaborate, to produce, to introduce, to formulate, to compile* та ін. Наприклад: *Abramovitz, Max (b. May 23, 1908, Chicago, Ill., U.S.), American architect who designed the Law School at Columbia University and Philharmonic Hall of the Lincoln Center for the Performing Arts, New York City, both completed in 1962* (Abramovitz, Max) [6a: 38] – {[Id; (Id; N)] AND [Ac_{Int}; A, (→Ex; O₁) AND (→Ex; R_{Id}; O₂)]}; *In addition to translating scientific*

books from Arabic into Latin and Hebrew, Abraham also wrote a number of original works<...>(Abraham bar Hiyya) [6a: 38] – {[P] AS WELL [Ac_{Int}; A, (Ch; (→Ex; (QUANT)O), T]}.

Р. Ван Валін та Р. ЛаПолла акцентують увагу на тому, що для дієслів створення, таких як, наприклад, *write, paint, build*, результат діяльності Агенса є початком існування певної сутності – *write a poem/letter/novel, paint a picture/portrait, build a house/model*. Мовознавці пропонують відображати це в семантичній структурі речення: *John wrote a poem – do' (John, [write' (John, poem)]&BECOME exist' (poem)* [8: 111]. А. Мустайоки також вважає, що при Об'єкті створення або знищення занурений стан, який позначає існування: [Ac; A, (→Ex; O)] [5: 223].

Мовними засобами вираження предикатів, що вказують на добування/передачу інформації, є такі дієслова як *to study, to teach, to educate, to instruct, to learn, to find, to present, to perform, to describe, to stage, to premiere* та ін. Наприклад: *Becquerel, Antoine Henry (1852-1908), French physicist, who discovered radioactivity in 1896 (Becquerel, Antoine Henry)* [7b: 429] – {[Id; (Id; N)] AND [Ac_{Int}; A, O=P]}; *Commissioned in the Royal Engineers (1861), he taught chemistry and photography at the School of Military Engineering at Chatham (Abney, Sir William de Wiveleslie)* [6a: 34] – [Ac_{Int}; A, R, O₁ AND O₂].

У залежності від описуваного стану справ предикати Інтелектуальної дії відкривають валентності для одного облігаторного актанта – Агенса та трьох факультативних актантів – Об'єкта, Теми та Реципієнта, хоча зауважимо, що реалізація всіх чотирьох валентностей не характерна для поверхневих структур речень у біографічних текстах. Наприклад: *Back in New York in the 1950s, he wrote songs for artists such as Billie Holliday and Billy Eckstine*<...>(Bearden, Romare) [7b: 404] – [Ac_{Int}; A, (→Ex; O), T, (Id; R)]; *On the basis of his observations he elaborated a theory of the structural lines of mountain ranges that revised the cartography of eastern Asia (Kropotkin, Peter)* [6d: 11] – {[Ac_{Int}; A, (→Ex; O), T=P] AND [P]}; *He studied at the College of Puy-Laurens and at the Jesuit University of Toulouse*<...>(Bayle, Pierre) [7b: 384] – [Ac_{Int}; A, O].

Відсутність мовних засобів вираження актантів Реципієнта та Теми при предикатах Інтелектуальної дії – характерна риса поверхневих структур речень у біографічних текстах. Наприклад: *His first work in that medium, "Karl V" (1933), was refused production by the Vienna Opera for political reasons, but the opera was staged in Prague in 1938 (Krenek, Ernst)* [7d: 578] – {[Ac_{Int}; A, O, T, R] ALTHOUGH [P]} (*to stage: to organize and present a play or an event for people to see* [4: 1488]); *Kreps taught economics at Denison University and at Hofstra and Queens colleges*<...>(Kreps, Junita Morris) [7d: 579] – [Ac_{Int}; A, O, R] (*to teach: to give lessons to students in a school, college, university, etc.; to help sb learn sth by giving information about it* [4: 1574]).

Якщо одну із валентностей предиката Інтелектуальної дії заповнює прототиповий актант Об'єкт II категорії (предмет), то валентність на актант Тему, як правило, не реалізується. Наприклад: *He designed and developed new machines, invented the spoon roll for making spoons and forks*<...>(Krupp, Alfred) [6d: 14] – {[Ac_{Int}; A, (→Ex; Ch; O)] AND [Ac_{Int}; A, (→Ex; Ch; O)] AND [Ac_{Int}; A, (→Ex; O)] IN ORDER TO [P]}.

Перехідним випадком від Інтелектуальної до Фізичної дії ми вважаємо предикати, репрезентовані у поверхневій структурі дієсловами, що позначають створення Агенсом об'єктів мистецтва. До таких дієслів відносимо *to create (to make something such as a work of art* [9: 346]), *to paint (to create a picture of something using paints* [9: 1078]), *to execute (to make or produce a work of art* [4: 530]), *to carve (to make an object or pattern by cutting a piece of wood or stone* [10: 226]), *to draw (to produce a picture of something using a pencil, pen etc* [10: 474]) та ін. З одного боку, у процесі роботи задіюються інтелектуальні здібності Агенса (мислення, уява), з іншого – суб'єкт більшою або меншою мірою прикладає фізичні зусилля, причому створення Об'єктів, як правило, опосередковується Інструментом, який не є актантом тих станів справ, що описують інтелектуальні дії Агенса. Крім того, предикат відкриває валентність для Реципієнта – актанта, характерного для предикатів Інтелектуальної дії. Наприклад: *He escaped, was once more imprisoned, and was finally released in 1539 at the insistence of Cardinal d'Este of Ferrara, for whom he executed a seal*<...>(Cellini, Benvenuto) [6c: 14] – {[P] AND [Ac_{Int}→Ac_{Phys}; A, (→Ex; O), R, I]}; *Reynolds' state portraits of the King and Queen were never considered a success; and he seldom painted for them*<...>(Reynolds, Sir Joshua) [6e: 14] – {[P] AND [Ac_{Int}→Ac_{Phys}; A, (→Ex; O), R, I]}.

В інформаційній структурі біографічного тексту важливу роль відіграють також предикати Соціальної дії, які складають найчисельніший підклас предикатів класу Дії. Усі проаналізовані нами біографічні тексти містять речення, у семантичних структурах яких наявні предикати цього підкласу. Такий факт можна пояснити тим, що кожна видатна особа залишає слід в історії завдяки своїй діяльності у суспільстві. Протягом життя вона постійно перебуває у соціальних стосунках з іншими людьми, здійснюючи свій вплив на хід подій.

Предикати Соціальної дії позначають дії, які мають для людей соціально значимі наслідки (вплив на інших індивідів, зміни у соціальній спільноті або суспільстві в цілому). А. Мустайоки вважає, що

Соціальна дія і діяльність є, можливо, самим невизначеним та різноманітним типом ядерних семантичних структур [5: 210]. Сюди дослідник відносить стани справ зі значенням колективної або взаємної дії і акцентує увагу на тому, що нерідко з цими станами справ пов'язаний також той чи інший фізичний елемент, але головну роль у них все ж відіграє соціальна взаємна або сумісна дія. До комунікативної сфери Соціальної дії мовознавець включає також конкретні акти поведінки, що відображають відношення Агенса до Об'єкта або Реципієнта дії [5: 211].

Г. О. Золотова виокремлює групу дієслів асоціативної або інтерсуб'єктної дії, які супроводжуються компонентами зі значенням сумісного суб'єкта і мети-підстави або деліберата (при інтелектуальній дії) – змісту мовленнєво-розумового акту, що відповідає актанту Тема в А. Мустайоки. Дослідниця наводить такі приклади як *боротися з суперниками за кубок, побитися з приятелем із-за санок, дискутувати з колегами про погоду, сперечатися з друзями з приводу фільму* та ін. [11: 163]. Отже, на перший план знову виходить значення колективної дії, а фізичний або інтелектуальний елементи відходять на другий план.

Предикати Соціальної дії представляють шість семантичних груп: предикати, що позначають 1) отримання та здійснення контролю над Об'єктом, 2) колективні дії, 3) соціальний вибір Об'єкта Агенсом, 4) організацію інституцій, 5) поширення інформації, 6) конкретні акти поведінки, що відображають відношення Агенса до Об'єкта або Реципієнта дії.

У станах справ, що описують отримання контролю над Об'єктом, предикат Соціальної дії завжди включає фізичний елемент, але соціальна значимість дії превалює. Предикат відкриває валентності для двох облігаторних актантів – Агенса та Об'єкта. Наприклад: *She was arrested in August 1896<...>(Krupskaya Nadezhda Konstantinovna)* [6d: 15] – [Ac_{Soc}; A, O]; (*to arrest: seize, capture* [12: 64]). Семантична структура з предикатом Соціальної дії може бути розширена за рахунок модифікатора (наприклад, Темпоральної фази): *After Hitler came to power in 1933 and began to rearm Germany, the house of Krupp was in the weapon business once more (Krupp)* [7d: 585] – {[P] AFTER (TempPhase=BEGIN)[Ac_{Soc}; A, O] AND [P]} (*to come to power (=start having political control)* [10: 1281]; значення Темпоральної фази інкорпоровано у семантику сталого виразу). У деяких випадках предикат Соціальної дії, що позначає отримання контролю над Об'єктом, може одночасно мати значення колективності дії: *Returning to Russia after the February revolution of 1917, Krupskaya spread Bolshevik propaganda<...>, and, after the Bolsheviks seized power (October 1917), became a member of the collegium of the people's Commissariat of education (Krupskaya Nadezhda Konstantinovna)* [6d: 15] – {[P] AND [P] AFTER (TempPhase=BEGIN)[Ac_{Soc}; (PLURAL)A, O]}; (*to seize power: to take control of a place suddenly and quickly, using military force* [10: 1487]; актант Об'єкт не виражений мовними засобами, але зрозумілий із контексту – *Russia*). Предикат Соціальної дії може вказувати на здійснення Агенсом керуючих та контролюючих функцій над Об'єктом, як у прикладі: *That year Krenek moved to the United States, where he taught at Vassar College (1939-1942) and headed the music department at Hamline University in St. Paul, Minn. (1942-1947) (Krenek, Ernst)* [7d: 579] – {[P] AND [P] AND [Ac_{Soc}; A, (Ac_{Ch}; O)]} (*to head: to lead or be in charge of sth* [4: 717]; *to act as leader or head to* [12: 533]).

Предикати Соціальної колективної дії характеризуються тим, що відкривають валентність для колективного Агенса, що здійснює соціально значиму дію, при якій спільні інтереси виходять на перший план. Типовою ситуацією є військові дії. Наприклад: *Aalto's architectural studies at the Technical Institute of Helsinki in Otamieni, Fin., were interrupted by the Finnish War of Independence, in which he participated (Aalto, (Hugo) Alvar (Henrik))* [6a: 3] – {[P] AND [Ac_{Soc}; (PLURAL)A₁ AND (PLURAL)A₂, T=P]} (*to participate (in sth) (rather formal): to take part in or become involved in an activity* [4: 1104]; *war: a situation in which two or more countries or groups of people fight against each other over a period of time* [4: 1716]); *There he fought in the war for Texan independence from Mexico (1836)...(Becknell, William)* [6b: 34] – {[Ac_{Soc}; (PLURAL)A₁ AND (PLURAL)A₂, T=P]. До предикатів Соціальної колективної дії семантично близькі предикати, що позначають приєднання Агенса до певної групи, організації, спортивної команди і т. ін., які складаються із людей, об'єднаних спільними інтересами або ідеями. Мовними засобами вираження таких предикатів є дієслова *to (re)join, to sign (with, for), to arrive (to join an organization or start a new job* [9: 70]) та ін. Наприклад: *He joined the Braves, who meanwhile had moved to Milwaukee, in 1954<...>(Aaron, Hank)* [5a: 5] – {[Ac_{Soc}; A, (PLURAL)O] AT THE SAME TIME AS [Ac_{Lc}; (PLURAL)A, L]} ("*The Braves*" – назва бейсбольної команди).

Предикати Соціальної дії, що позначають соціальний вибір Об'єкта, репрезентовані у поверхневій структурі такими дієсловами як *to name, to (re)elect, to appoint, to make (to elect or choose sb as sth* [4: 929]), *to choose* та ін. Автори "A Comprehensive Grammar of the English Language" відносять ці дієслова до групи дієслів, комплементом яких виступає іменна фраза, але які також можуть вживатися з конструкцією додаток+інфінітив: *The queen appointed William Cecil (to be) her personal secretary.* [13: 1198]. Вони вживаються і з *as*-конструкцією, і як монотранзитивні, причому зберігають

те саме значення, коли об'єктний комплемент опускається. Тому речення *She appointed him secretary* імплікує *She appointed him* [13: 1199]. Інфінітив *be* може опускатися: *They appointed her (to be) the social secretary* [13: 1205]. Таким чином, ми можемо зробити висновок про двопредикативність речення, яке представляє два стани справ (семантична структура з глибинним предикатом Соціальної дії та зануреним предикатом Ідентифікаційного відношення) – *They appointed her+She became a social secretary*. Дотримуючись широкого підходу в розумінні каузативності, автори "A Comprehensive Grammar of the English Language" вважають, що дієслова *to name, to elect, to appoint* є каузативними, а інфінітивна конструкція ідентифікує результативний стан [13: 1204]. Такої ж думки про каузативність цих дієслів дотримуються і автори "Longman Grammar of Spoken and Written English" [14: 703-704], причому констатують, що дієслова *to elect, to call, to make* можуть бути дво- або тривалентними [14: 142]. Слід зауважити, що мовознавці мають на увазі синтаксичну валентність. І. Б. Долініна вважає ці дієслова псевдотрехактантними і виокремлює клас дієслів (типу *to elect, to appoint, to announce*), які керують двома прямими додатками, другий із яких трактується багатьма авторами як вторинний предикатив, як наприклад, у реченні *Mary christened her daughter Elizabeth*. Дослідниця наголошує, що специфіка ситуації, яка передається цими дієсловами, полягає в тому, що реальний об'єкт один, але він має дві назви (імені), і зміст ситуації у прирівнюванні одного позначення до іншого. Причину такої складності дослідниця вбачає у тому, що ситуація є сумою двох ситуацій (=станів справ – Л.М.) з одним спільним актантом (перша – *Mary christened her daughter*, друга – *Her daughter is Elizabeth*), причому друга ситуація одноактантна. "*Elizabeth*" – не новий семантичний актант, а лише нове позначення для вже наявного актанта "*daughter*". Тому хоча у реченні і є два додатки, вони відображають лише одну реальну особу [15: 65]. Ця теза є особливо вагомою, оскільки підтверджує нашу думку про наявність глибинного та зануреного предикатів у семантичних структурах, що відображають подібні стани справ. Занурений предикат може відноситися до класу Ідентифікації або Ідентифікаційного відношення. Наприклад: *Born Goffredo Castiglioni, he was named a cardinal in 1227 (Celestine IV)* [6c: 129] – [Ac_{Soc}; A, (Id; O)]; *He was named premier for Austria (1906) (Beck, Max Wladimir, Freiherr von)* [5b: 30] – [Ac_{Soc}; A, (R_{Id}; O)]; *In 1925 he was appointed ballet master at La Scala<...>(Cecchetti, Enrico)* [6c: 117] – [Ac_{Soc}; A, (Id; O)]. Підтвердження нашої тези про репрезентацію в одній поверхневій структурі двох станів справ із глибинним та зануреним предикатами, знаходимо і у Н. О. Кобріної, О. О. Корнєєвої, М. І. Оссовської та К. О. Гузеєвої, які вважають, що такі дієслова, як *to elect, to call, to make* повністю зберегли своє лексичне значення, але все ж слугують як дієслова-зв'язки [16: 43].

Словникові дефініції дієслів *to name, to elect, to appoint* містять дієслово *to choose (to name sb (as) sth | name sb (to sth): to choose sb for a job or position* [4: 1011]; *to elect sb (to sth) | elect sb (as) sth: to choose sb to do a particular job by voting for them* [4: 492]; *to appoint sb (to sth) | appoint sb (as) sth: to choose sb for a job or position of responsibility* [4: 62]). Спираючись на ці визначення, результати нашого аналізу та дотримуючись вузького трактування каузативності, приходимо до висновку, що семантичні структури з предикатами, які позначають соціальний вибір Об'єкта, не включають елемент Каузативності.

Предикати Соціальної дії зі значенням організації інституцій типово репрезентовані у поверхневій структурі дієсловами *to set up, to establish, to institute, to found, to organize, to build up* і відкривають валентності для Агенса та Об'єкта. Наприклад: *In 1927 they founded Random House, publisher of notable trade titles<...>(Cerf, Bennett Alfred)* [7c: 200] – [Ac_{Soc}; A, (→Ex; R_{Id}; O)]; *In 1929 he established the Kress Foundation<...>(Kress, S.H.)* [6d: 4] – [Ac_{Soc}; A, (→Ex; O)]; *In 1924 he set up the Samuel H. Kress Foundation "to promote the moral, physical and mental welfare of the human race (Kress, Samuel Henry)* [7d: 579] – {[Ac_{Soc}; A, (→Ex; O)] IN ORDER TO [P]}.

Мовними засобами вираження предикатів Соціальної дії, що позначають поширення інформації, є дієслова *to disseminate, to publish, to distribute, to spread, to exhibit* та ін. Валентності предиката заповнюють чотири облігаторні актанти – Агенс, Об'єкт, Тема та Реципієнт, причому в деяких випадках Тема та Реципієнт не виражені у поверхневій структурі мовними засобами. Наприклад: *These forecasts were distributed throughout the nation (Abbe, Cleveland)* [7a: 10] – [Ac_{Soc}; A, R, O, T] (актант Тема зрозумілий із попереднього контексту – *weather forecasts*); *The next year he published his dissertation on manic-depressive delusions<...>(Kretschmer, Ernst)* [6d: 4] – [Ac_{Soc}; A, R, (Ac_{Int}; O), (Ch; T)] (to publish: to make information available for everyone to read [9: 1198]); *On his return to Russia he joined a revolutionary group that disseminated propaganda among the workers and peasants of St.Petersburg and Moscow (Kropotkin, Peter)* [6d: 11] – {[P] AND [Ac_{Soc}; (PLURAL)A, (Lc; R₁ AND R₂), O, T]}; *His complete poetic works were published posthumously in 1866 (Beattie, James)* – [7b: 411] – {[Ac_{Soc}; A, R, (Ac_{Int}; Ch; (ALL)O), T] AFTER [Ex→; N]}.

Група Предикатів Соціальної дії, які позначають конкретні акти поведінки Агенса, як правило, відображають його позитивне або негативне відношення до Об'єкта чи Реципієнта дії. На позитивне

відношення вказують такі дієслова-репрезентанти предикатів як to support, to defend, to award, to honour, на негативне – to criticize, to condemn, to sentence, to blame, to denounce та ін. Облігаторні актанти предиката – Агенс, Об'єкт, Тема, факультативний – Реципієнт. Актант Тема переважно є предикатним актантом. Наприклад: In 1906 he **was awarded** a prize by the Vienna Academy of Science for investigations described in his treatise "Mechanism of Gas Exchange in Lungs" (Krogh, August) [6d: 10] – [Ac_{Soc}; (PLURAL)A, R, O, T=P]; Appointed minister of justice (April 1938) Reynaud **protested** the appeasement of Germany by England and France<...> and resigned from the Alliance Democratique when its leader **congratulated** Hitler after the Munich Conference<...>(Reynaud, Paul) [6e: 13] – {[Ac_{Soc}; A, O=P, T] AND [P] AFTER [Ac_{Soc}; (R)Id; A, O, T] AFTER [P]}; Reynolds openly **opposed** the king in defense of the bishop of Hereford, Adam of Orlton (Reynolds, Walter) [6e: 14] – [Ac_{Soc}; A, O, T=P].

До Соціальної дії ми відносимо і такі предикати, що описують стани справ, в яких Агенс хоча прямо і не контролює ситуацію, але свідомо виконує певні дії. Наприклад: *In 1883 he was elected president of the restored republic, and he held that office until 1902, when the Boers at last **submitted** to British authority (Kruger, Paul) [6d: 13] – {[P] AND [P] BEFORE [Ac_{Soc}; (PLURAL)A, (PLURAL)R]}.*

Таким чином, предикати Соціальної дії представляють шість семантичних груп і відкривають валентність для одного облігаторного актанта – Агенса. Крім того, в залежності від описуваного стану справ предикати цього підкласу можуть також вказувати на наявність у семантичній структурі речення Об'єкта, Реципієнта, Теми.

Предикати Інтелектуальної дії представляють три семантичні групи і відкривають валентності для одного облігаторного актанта – Агенса та трьох факультативних актантів – Об'єкта, Реципієнта та Теми. Отже, результати дослідження свідчать про однаковий набір факультативних актантів у предикатів Інтелектуальної дії та предикатів Соціальної дії. У перспективі доцільно вивчити актантне оточення предикатів інших підкласів Дії.

Як предикати Інтелектуальної дії, так і предикати Соціальної дії репрезентовані у поверхневій структурі дієсловами переважно у Past Simple активного стану. Виняток становить лише група предикатів Соціальної дії, які позначають соціальний вибір Об'єкта Агенсом і характерним мовним засобом вираження яких є дієслово у Past Simple пасивного стану. Такий факт можна пояснити тим, що об'єктом вибору стає особа, зазначена у заголовку енциклопедичної статті. Саме вона перебуває в центрі уваги читача, а інформація про безпосереднього виконавця дії елімінується у поверхневій структурі речення як така, що не є важливою для загальної характеристики даної персоналії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Радзиевская Т. В. Справочно-информационный текстотип и стилистика истинности // Логический анализ языка: между ложью и фантазией / Отв. редактор Н. Д. Арутюнова. – М.: Индрик, 2008. – С. 151-158.
2. Иванченко Г. В., Рыжов Ю. В. Энциклопедия как совершенный текст // Философский век. Альманах. Вып. 27. Энциклопедия как форма универсального знания: от эпохи Просвещения к эпохе Интернета / Отв. ред. Т. В. Артемьева, М. И. Микешин. – СПб: Санкт-Петербургский Центр истории идей, 2004. – С. 221-227.
3. Мелешкевич Л. М. Глибинні предикати Ідентифікації та Ідентифікаційного відношення в біографічних текстах енциклопедичних статей // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. – 2008. – Т. 11, № 1. – С. 61-67.
4. Oxford Advanced Learner's Dictionary. – Oxford: Oxford University Press, 2006. – 1900 p.
5. Мустайоки А. Теория функционального синтаксиса: от семантических структур к языковым средствам. – М.: Языки славянской культуры, 2006. – 512 с. – (Studia philologica).
6. The New Encyclop? dia Britannica. In 32 Volumes. Chicago: Encyclop? dia Britannica, 1993. a) V. 1. –1993. – 980 p.; b) V. 2. – 1993. – 982 p.; c) V. 3. – 1993. – 980 p.; d) V. 7. – 1993. – 1044 p.; e) V. 10. – 1993. – 952 p.
7. The Encyclopedia Americana. In 30 Volumes. Danbury, Connecticut: Grolier Incorporated, 1997. a) V. 1. –1997. – 888 p.; b) V. 3. – 1997. – 802 p.; c) V. 6. – 1997. – 882 p.; d) V. 16. – 1997. – 798 p.
8. Van Valin R. D. Jr., LaPolla R. J. Syntax: Structure, meaning and function. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 713 p.
9. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. Malaysia: Macmillan, 2007. – 1748 p.
10. Longman Dictionary of Contemporary English. – Edinburg: Longman, Pearson Education Limited, 2005. – 1949 p.
11. Золотова Г. А. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса. – М.: Наука, 1982. – 368 с.
12. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary. – Springfield: Merriam-Webster Inc., 2001. – 1557 p.
13. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J. A Comprehensive Grammar of the English Language. – New York: Longman, 1985. – 1779 p.
14. Biber D., Johansson S., Leech G., Conrad S., Finegan E. Longman Grammar of Spoken and Written English. – London: Longman, 1999. – 1204 p.

15. Долинина И. Б. Структура пассивных предложений с трехактантными глаголами в английском языке // Структура предложения и словосочетания в индоевропейских языках / Отв. ред. В. Г. Адмони. – Л.: Наука, 1979. – С. 57-76.
16. Кобрина Н. А., Корнеева Е. А., Оссовская М. И., Гужеева К. А. Грамматика английского языка: Синтаксис. – М.: Просвещение, 1986. – 160 с.

Матеріал надійшов до редакції 05.03. 2009 р.

***Мелешкевич Л. Н. Глубинные предикаты Интеллектуального действия и Социального действия
в биографических текстах энциклопедических статей.***

В статье рассматриваются функциональные и семантические особенности глубинных предикатов Интеллектуального действия и Социального действия в англоязычных биографических текстах энциклопедических статей. Автор анализирует актантовое окружение предикатов, соотношение семантических и синтаксических структур и выделяет семантические группы предикатов Интеллектуального действия и Социального действия.

***Meleshkevych L. M. Deep Predicates of Intellectual Activity and Social Activity in the Biographical Texts
of Encyclopedic Entries.***

The article deals with functional and semantic features of deep predicates of Intellectual activity and Social activity in the English biographical texts of encyclopedic entries. The author analyzes the sets of actants the predicates have, the correlation of semantic and syntactic structures and singles out the semantic groups of the predicates of Intellectual activity and Social activity.